
КОМПЕТЕНЦІЯ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ДИТИНИ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

УДК 342.7

Федоренко Т. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Зазначена об'єктивна необхідність утворення нової посади омбудсмена з прав дитини та компетенція цієї посадової особи.

Ключові слова: права дитини, захист прав дитини, Уповноважений Президента України з прав дитини, омбудсмен.

В Україні відбулася подія, яку досить довго очікували – 11 серпня 2011 року указом Президента України була утворена посада Уповноваженого з прав дитини при Президентові України на яку був призначений Ю.О. Павленко (далі – Указ) [1].

Загально-правовим підґрунтям прийняття Указу про створення посади омбудсмена з прав дитини є Конституція України (ст.ст. 24, 51, 52) та, безумовно, Конвенція про права дитини ООН 1989 року (далі – Конвенція), що набула чинності для України 27 вересня 1991 [2; 3]. Конвенція ООН про права дитини є угодою між країнами, в якій визначається, як уряд кожної країни має дбати про дітей. Зараз Конвенція ратифікована 193 країнами світу, крім США та Сомалі.

У 2003 та 2004 роках відповідно Верховна Рада України ратифікувала два факультативних протоколи до цієї Конвенції, а саме: протокол про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії [4]; протокол про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах [5].

Згідно з Конвенцією у квітні 2001 року прийнято Закон України "Про охорону дитинства" [6], також в Україні діє значна кількість інших нормативно-правових актів, що повинні всебічно забезпечувати розвиток людини-дитини.

Але розгалужена система нормативно-правових актів та вже досить сформований національний механізм захисту прав людини не вирішують нагальних проблем в сфері захисту прав людини, зокрема дитини.

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні працює над покращенням життя дітей та сімей на всієї території України та систематично з цією метою проводить дослідження, що дозволяють зрозуміти, що всі кроки з вдосконалення національного механізму захисту прав людини є вкрай необхідними.

Наприклад, за даними соціологічних досліджень ЮНІСЕФ "Стан та причини здоров'я українських підлітків" біля половини дітей (46%) вживають алкоголь хоча би раз в тиждень. Статистика пивного алкоголізму жахлива: кожній 5 підліток вживає пиво хоча би раз в тиждень, досвід вживання пива мають 54% опитаних школярів. Популярною серед підлітків є і "слабоалкогольна" продукція (джин-тонік, ром-кола та ін.), їй надають перевагу дівчата, з 8 класу дівчата вживають слабоалкогольних напоїв більше ніж хлопці, останні надають перевагу більш міцним напоям [7; 8].

Дана організація проводила дослідження і з куріння серед молоді, так, за даними ЮНІСЕФ, загальна хвиля куріння припадає на вік 11 років або раніше, середній вік начала куріння серед дівчат зменшився з 14 до 13 років; 48% молоді мають досвід куріння [9].

Але є ще більш складні та brutальні проблеми стану дитини в сучасному світі; різні аспекти численних порушень прав дитини знайшли ґрунтовне відображення у доповідях ЮНІСЕФ [10–14].

Запровадження нової посади Уповноваженого з прав дитини при Президентові має на меті поліпшити стан захисту прав дитини та забезпечити додержання конституційних прав дитини в Україні.

У "Положенні про Уповноваженого Президента України з прав дитини" (далі – "Положення") конкретизовані основні завдання Уповноваженого, а саме: здійснювати постійний моніторинг додержання в Україні конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері та внесення пропозицій щодо припинення і запобігання повторення порушень прав і законних інтересів дитини; здійснювати заходи спрямовані на інформування населення про права та законні інтереси дитини.

Згідно з пунктом 4 "Положення" Уповноважений отримав право брати участь в опрацюванні проектів законів, актів Президента України з питань прав

та законних інтересів дитини; відвідувати в установленому порядку спеціальні установи для дітей, заклади соціального захисту дітей та інші заклади, в яких перебувають діти, у тому числі місця тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи виконання покарань, психіатричні заклади, спеціальні навчально-виховні установи, опитувати осіб, які там перебувають, та отримувати інформацію про умови їх тримання.

Також Уповноважений має право звертатися до державних органів щодо сприяння вирішенню питань, віднесених до компетенції Уповноваженого; одержувати в установленому порядку від державних підприємств, установ, організацій необхідні інформацію, документи і матеріали, у тому числі з обмеженим доступом, з питань, що належать до компетенції Уповноваженого; залучати в разі потреби в установленому порядку до опрацювання окремих питань представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, також експертів, учених та фахівців, у тому числі на договірній основі; брати участь у засіданнях державних органів з питань, що належать до компетенції Уповноваженого; звертатися до державних органів щодо виявлених фактів порушень прав та законних інтересів дитини; вивчати стан роботи із соціально-правового захисту дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах для дітей і закладах соціального захисту дітей, стан виховної роботи з дітьми у навчальних закладах; взаємодіяти з організаціями, у тому числі міжнародними, з питань захисту прав та законних інтересів дитини [15].

Одночасно з прийняттям "Положення" були внесені зміни до розподілу обов'язків між Главою Адміністрації його Першим заступником і заступниками, радниками Президента України та закріплення за ними структурних підрозділів Адміністрації Президента України [16].

За перший місяць роботи (станом на 19 вересня) до Уповноваженого надійшло 55 звернень від громадян, 20 з яких були вирішені. Петиції стосувались житлово-майнових прав дитини, захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, прав дітей в багатодітних сім'ях, захисту інтересів

дітей в судах та захисту прав неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом [17].

В стадії формування знаходиться штат Уповноваженого з прав дитини; так наприкінці вересня 2011 року в ньому перебували 7 осіб.

Серед планів омбудсмена щотижневі особисті прийоми громадян, відвідування регіонів країни, створення громадсько-консультативної ради при Уповноваженому, проведення інформаційної кампанії щодо впровадження ювенальної юстиції, правильного розуміння її призначення – захистити права дитини, яка увійшла в конфлікт з законом, опинилась у складних життєвих обставинах [18].

Значна увага приділятиметься, за словами Ю. Павленка, дотриманню нематеріальних прав дітей, таких, як право бути вислуханим, право на захист інтересів, захист від насильства тощо, а також перегляду процедур з реалізації базових прав дитини [19].

Всебічний аналіз української моделі Уповноваженого з прав дитини ще попереду, з введенням нової посади пройшло обмаль часу. Але сам факт появи посади Уповноваженого Президента України з прав дитини слід розцінювати як позитивний.

Джерела та література

1. Про Уповноваженого Президента України з прав дитини. Указ президента України від 11.08.2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
2. Конституція, Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
3. Конвенція про права дитини прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1989 р. (27.02.1991 р. – Ратифікація на підставі 789-12) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
4. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 01.01.2000 р. (03.04.2003 р.

– Ратифікація на підставі 716-15) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

5. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 01.01.2000 р. (23.06.2004 р. – Ратифікація на підставі 1845-15) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

6. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III [Електронний ресурс] – Режим доступу:

7. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

8. Самый популярный напиток среди украинских подростков – пиво, – ООН [Электронный ресурс] – Режим доступа:

9. http://society.lb.ua/health/2011/09/25/116343_Samiy_populyarniy_napitok_s_redi_u.html

10. "Почетное" первое место в рейтинге алкогольных предпочтений занимает пиво [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://life.comments.ua/2011/10/11/294153/okolo-polovini-uchenikov.html>

11. Украинцы выкуривают первую сигарету в 11 лет [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/news/14291696.html>

12. 10 Заключні зауваження та рекомендації Комітету ООН з прав дитини: Україна. 09/10/2002 CRC/C/15/Add.191(Заключні зауваження/коментарі) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>

13. Альтернативный доклад о выполнении Факультативного протокола к Конвенции о правах ребенка по торговле детьми, детской проституции и детской порнографии. Подготовлен общественными организациями Украины. Первый доклад. Октябрь 2006 года [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>

14. Національний звіт "Зведена III та IV періодична національна доповідь про реалізацію Україною положень Конвенції ООН про права дитини (2002 – 2006 рр.) / ред. колегія Ю.О. Павленко; Т.В. Кондратюк, канд. наук з держ. управління; Л.С. Волинець, канд. істор. наук; Т.В. Іваненко; Л.Є. Смола, канд. істор. наук [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>

15. Альтернативний звіт про реалізацію Україною положень Конвенції ООН про права дитини. 2002 – 2008. Підготовлено громадськими організаціями України. – Київ, 2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>

16. Пінейру П.С. Доповідь про насильство щодо дітей / Паулу Сержіу Пінейру, незалежний експерт, автор Дослідження Генерального Секретаря ООН з питань насильства щодо дітей. Жовтень 2006 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>

17. Про Уповноваженого Президента України з прав дитини. Положення від 11.08.2011 р. № 811/2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

18. Схема розподілу обов'язків між Головою Адміністрації Президента України, його Першим заступником і заступниками, радниками Президента України та закріплення за ними структурних підрозділів Адміністрації Президента України в редакції Указу від 11.08.2011 р. № 811а/2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

19. Дитячий омбудсмен Павленко створює консультативну раду [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ihrpex.org/uk/article/1322/>

20. Уповноважений з прав дитини представить бачення ювенальної юстиції в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zik.ua/ua/news/2011/10/05/312593>

21. *Вигуляр О.* Всеукраїнська нарада з питань захисту прав дитини відбудеться 13 жовтня 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=1042860>

Fedorenko T. M. The competence of ombudsman under the authority of the president of Ukraine

The objective necessity of formation of new position of ombudsman rights for a child and jurisdiction of this public servant is marked.

Key words: *rights for a child; defence of rights for a child; ombudsman under the authority of the President of Ukraine on rights for a child.*